

ՀԱՆԳԻՍՏ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ

ՀԱՆԳՈՒՅՅԱԼ ԳԵՐ. Տ. ԿԱՐԱՊԵՏ
Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ (ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԾԵՐ)

Սույն թվի հունվարի 22-ի լույս առաջու-
յան, գիրքերվա ժամը 11-ին, Թբիլիսիում, ու-
ղեղի կաթվածով հանկարծամահ եղավ Գե-
րագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ, Թբիլիսիի
Հայոց թեմի Առաջնորդ Տ. Կարապետ Արքե-
պիսկոպոս Թումանյանը:

Լուսահոգի Կարապետ Արքեպիսկոպոսը
ծնվել է 1886 թվին, Ղրիմի թերակղզու Հին
Ղրիմ քաղաքում: Սկզբնական կրթությունը

ստացել է տեղի ծխական դպրոցում, ապա
տեղափոխվել Թբիլիսիի Ներսիսյան Թեմա-
կան Դպրոցը և հաջող ավարտել նրա լրիվ
դասընթացը 1904 թվին: Իվպատորիայի Հայ
Առաքելական Եկեղեցու համայնքի միջնոր-
դությամբ, 1913 թվին քահանա է ձեռնադրվել
և քահանայագործել այնտեղ շուրջ 13 տարի:
Իր վաչկած մեծ ժողովրդականության հա-
մար, Հոգևոր բարձրագույն իշխանության

կողմից պարզատրվել է լանջախաչով: 1926 թվին տեղափոխվել է հաստատվել է Սիմֆերոպոլում, որպես տեղի հայոց եկեղեցու ավագ քահանա:

1945 թվին, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ս. Տ. Գեորգ Չորեքյանի ջանքերով էջմիածին ուտք դրեց զարթոնքի ուղու վրա, նա եկել է Մայր Աթոռ և ընդունել արքեպիսկոպոս Ս. Էջմիածնում գումարված Ազգային-Եկեղեցական ժողովի կողմից ընտրվել է Գեորգյան Հոգևոր Խորհրդի անդամ և Նորին Ս. Օծովյան Գեորգ Կաթողիկոսի կողմից ձեռնադրվել եպիսկոպոս: Նույն տարին նշանակվել է Նոր Նախիջևանի թեմի առաջնորդ: Այստեղ հանգուցյալ Սրբազանը մեծ ջանք է գործադրել կաթոսակերպելու թեմի եկեղեցիները և կարգավորելու նրանց աշխատանքները՝ արժանանալով Նորին Վեհափառության ուշադրությանը:

1948 թվին նշանակվել է Թբիլիսիի թեմի Առաջնորդ լիովին աղոթարացնելով իր վրա դրված հույսերը: Նոր Նախիջևանի և Թբիլիսիի թեմական խորհուրդների կողմից Նորին Ս. Օծովյան առջև հարուցված միջնորդության մարմին, հանգուցյալին շնորհվել է արքեպիսկոպոս:

տիտղոս: Նա Թբիլիսիում մնացել է պաշտոնավարության մեջ մինչև իր ողբերգական մահը:

Լուսահոգի Սրբազանը մեծ հեղինակություն էր վայելում իր պաշտոնավարած թեմերում և Ս. Էջմիածնի միաբանության մեջ, ուներ կազմակերպչական մեծ ջիղ և եկեղեցական բարձր պատրաստություն: Նրա զորին են պատկանում պատմագիտական բովանդակություն ունեցող մի շարք աշխատություններ, որոնցից մի քանի նմուշներ հրատարակվել են «Աթոռ» և «Էջմիածին» ամսագրերում:

Եկեղեցատիրությունը և հայրենասիրությունը հանգուցյալ Սրբազանի կյանքի բնորոշ գծերն էին. նա անսահման ջերմությամբ սիրում էր Մայր Աթոռը և իր նվիրական Հայրենիքը — Սովետական Հայաստանը:

Մայր Աթոռի Միաբանությունը և նրան ճանաչող բոլոր անձինք սրտի կսկիծով ողբում են եկեղեցասեր, հայրենասեր, եռանդուն և միշտ կենսուրախ Սրբազանի վաղաժամ մահը:

«Հիշատակն արդարոց օրհնությանը եղիցի»:

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ (ՂՐԻՄԵՑԻ) ԹԱՂՈՒՄԸ

Հունվարի 21-ին, երեկոյան ժամը 11-ին, կնքեց իր մահկանացուն Վրաստանի թեմի Առաջնորդ Գեորգյան Ս. Կարապետ Արքեպիսկոպոս Թումանյանը:

Սրբազան հայրը, որ այդ երեկոյան ուրախ ու զվարթ զրուցում ու կատակում էր իրեն ալյի եկած հյուրերի հետ, վերջինների մեկնելուց մի փոքր հետո՝ կաթվածահար է լինում: Հոգևորը տեղում է մոտ երկու փոքր:

Սրբազանի ծանր դրության մասին անմիջապես հայտնում են թեմական խորհրդի անդամներին, որոնք և շուտափույթ հրավիրում են բժիշկների, սակայն չեն կարողանում փրկել Սրբազանին և նա համիտեմապես փակում է աչքերը:

Գիշերվա ժամը 2-ին Թեմական խորհրդի անդամները խորհրդակցում են Մայր Աթոռից Թբիլիսի եկած Սահակ Մ. Վարդապետի հետ և որոշում են. ա) Հանգուցյալի դին տեղափոխել Թբիլիսիի մայր եկեղեցին, բ) ցավալի լուրի մասին հեռագրել Վեհափառ Հայրապետին և հրահանգ խնդրել թաղման մասին և գ) հունվարի 22-ին կիրակի Ս. Պատարագից հետո հոգեհանգիստ կատարել:

Կիրակի առավոտյան Սրբազան առաջնորդի մահվան գուշից կայծակի արագությանը տարածվում է քաղաքում, ահաբեկի բազմու-

թյուն է լցվում եկեղեցի, ուր տեղափոխված էր Սրբազանի դին:

Ս. Պատարագին, հոգեհանգստից առաջ, Սահակ Մ. Վարդապետը արտասովոր աչքերով խոսում է իր առաջին դամբանականը և ողբում Սրբազանի մահը:

Երեկոյան ժամերգությունից հետո կատարվում է երկրորդ հոգեհանգիստը: Հանգուցյալին հարգելու համար հավաքվել էր ահաբեկի բազմություն: Վրաց Կաթողիկոս Կալիստրատի կողմից ներկա էին մի եպիսկոպոս և երկու ավագ քահանաներ: Եկել էր իր ցավակցությունը հայտնելու նաև մահմեդական հոգևորականությունը: Ներկայացուցչությունը: Վրաց եպիսկոպոսը ուսերեն լեզվով մի աղոթու դամբանական է խոսում և վրաց կաթողիկոսի և հոգևորականության կողմից ցավակցություն հայտնում հայ հոգևորականության և հայ համայնքին այդ ծանր կորուստի առթիվ:

Այսպես շարունակվում է նաև հետևյալ երկու օրերը, և ամեն երեկո հոգեհանգիստի ներկայությունը, կատարվում են հոգեհանգիստներ:

Հոգեհանգստյան կարգ են կատարում նաև ռուս և վրացի հոգևորականները, որոնք դամբանականներ խոսելով ռուսերեն և վրացերեն

լեզուներով, իրենց կսկիծն ու ցավն են հայա-
նում հայ համայնքին:

Սահակ Մ. Վարդապետը իր շնորհակալու-
թյունն է հայտնում սովետական եղբայրա-
կան հանրապետությունների հոգևորական
ներկայացուցիչներին:

Ստացվում է Վեհափառ Հայրապետի կար-
գադրությունը, որով հրամայվում է՝ հան-
գուցյալի դին թաղել եկեղեցու գավթում,
պարտ ու պատշաճ հարգանք տալ և այլն:

Որոշվում է հանգուցյալի դին հողին հանձ-
նել կիրակի, հունվարի 29-ին, իսկ մինչև
այդ՝ ամեն երեկո կատարել հոգեհանգստյան
կարգեր, որոնց մասնակցում են Թբիլիսիի
բոլոր հայ քահանաները, սրբակրոն կույսերը
և ժողովրդի խումբ բազմությունը:

Առավոտյան ժամը 8-ից մինչև երեկոյան
ժամը 10-ը ահագին բազմություն էր գալիս
եկեղեցի՝ իր հարգանքը մատուցելու սրբա-
զանի աճյունին:

Կարելի է ասել, որ այդ շաբաթը (հունվա-
րի 22—29-ը) «արտասուքի շաբաթ» էր Թբի-
լիսիի հայ հավատացյալ համայնքի համար:
Շատերի աչքերում կարելի էր տեսնել արտա-
սուք: Մարդիկ կան, որոնք մի քանի տաան-
յակ տարիների ընթացքում անկարող են լի-

նում դիրք, հեղինակություն ստեղծել իրենց
համայնքի մեջ, սակայն հանգուցյալ Սրբա-
զանը Վրաստանի թեմում տասն և հինգ ամ-
սվա իր գործունեությամբ դրավեց ընդհա-
նուրի սերն ու հարգանքը:

Հունվարի 25-ին զմտավում է դին և լվաց-
ման ու զգեստավորման կարգը կատարելով՝
դին բաց դրվում է ի տես ժողովրդի:

Հունվարի 29-ին կատարվում է թաղման
կարգը: Պատարագում է Սահակ Մ. Վարդա-
պետը, որը և օժման կարգը կատարելով վեր-
ջին դամբանականով իր հրաժեշտն է տալիս
Սրբազանի աճյունին և առաջարկում հան-
գուցյալ Սրբազանի հիշատակը հավերժացնե-
լու համար մի սան պահել նրա անվան՝ Ս.
Էջմիածնի Հոգևոր Ճեմարանում, որը և ըն-
դունվում է միաձայնությամբ:

Եկեղեցին, գավթի, գավթի մեջ եղած բնա-
կառանների պատշգամբները լիքն էին բազ-
մությամբ: Ժողովրդական խոսքով՝ «ասեղ
դցելու տեղ չկար»:

Ս. Պատարագին ներկա էին վրաց կաթո-
ղիկոսի ներկայացուցիչ եպիսկոպոսը՝ երեք
սվազ քահանաներով: Սրբազանը ցանկու-
թյուն է հայտնում խոսք ասելու: Հողաթափ-
ներ են տրվում սրբազանին և նա առաջ-

Հանգուցյալ Կարապետ Արհեստագործ Թումանյանը դադաղում:

նորդվում է դեպի բեմ, ուր նրան տրվում են հպիսկոպոսական գավազան և ձեռքի խաչ: Սրբազանը վրացերեն լեզվով զգացված դամբանական է խոսում: Հայտնում է վրաց կաթողիկոսի ցավակցությունը հայոց ծերունազարդ Հայրապետին, Մայր Աթոռի միաբանությանը, Վրաստանի հայ հոգևորականության և հայ վշտալից համայնքին:

Սահակ Մ. Վարդապետը Հայ Եկեղեցու անունից իր շնորհակալությունն է հայտնում ուսաց, վրաց և մուսուլմանական հոգևորականության ներկայացուցիչներին, որոնք եղբայրական ջերմ սիրով եկան ցավակցություն հայտնելու Հայ Եկեղեցուն և մխիթարելու նրան՝ Սրբազանի ողբերգական մահվան առթիվ:

Ս. Պատարագի արարողությունը վերջացնելուց հետո, քահանաները համրաբայլ, շաբլանների երգեցողությամբ, եկեղեցու զանգերի տխուր ղողանջների և արտասովալի հոծ բազմության ուղեկցությամբ, դադաղը դուրս

են բերում և դնում Սրբազանի հավիտենական օթևանի մոտ: Լուսանկարելուց և թաղման կարգը կատարելուց հետո, կնքվում է այն գերեզմանը, որը անժամանակ փորվեց Կարապետ Սրբազանի համար:

Թաղման արարողությունը վերջանում է ժամը 3-ին, սակայն ժողովուրդը շի ցրվում մինչև ուշ երեկո:

Հանգուցյալ սրբազանի գերեզմանը պտնվում է Թբիլիսիի Ս. Գեորգ եկեղեցու հյուսիսային պատի տակ, ժողովրդական հանրահռչակ բանաստեղծ ու երգիչ Սայաթ-Նովայի և հայտնի նկարիչ Գեորգ Բաշինջաղյանի գերեզմանների կողքին:

Կարապետ Արքեպիսկոպոսի մահով վեհափառ Հայրապետը կորցրեց իր լավագույն միաբաններից մեկին, Ս. Էջմիածնի միաբանությունը՝ լավ ընկերոջը, և հավատացյալ համայնքը՝ իր քաջ հովվին, որից Հայ Եկեղեցին և հայ ժողովուրդը տակավին մեծ սպասելիքներ ունեն:

